1319 ـ حکم روزه برای بیمار قند (دیابت) و این‌که در چه صورت می‌تواند روزه نگیرد

سوال

چهارده ماه است که از بیماری قند نوع دوم رنج می‌برم. این بیماری نیاز به تزریق انسولین ندارد و من هیچ دارویی مصرف نمی‌کنم اما از رژیم غذایی پیروی می‌کنم و کمی ورزش می‌کنم تا سطح قندم را در حد مطلوب نگه دارم.

در ماه رمضان گذشته چند روز روزه گرفتم اما به سبب اُفتِ قند نتوانستم ادامه دهم. الان اما احساس می‌کنم حالم الحمدلله بهتر است اما هنگام روزه فقط احساس سردرد دارم.

با این حال ـ بدون در نظر گرفتن بیماری‌ام ـ باید روزه بگیرم؟

آیا می‌توانم در حال روزه قند خونم را اندازه بگیرم (چون نیازمند خون گرفتن از نوک انگشت دارد)؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

برای بیمار مشروع است که اگر روزه بودن به زیان اوست یا برایش دشوار است یا برای درمان نیاز به مصرف داروی خوراکی دارد، در ماه رمضان روزه نگیرد، زیرا الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ [بقره: ۱۸۵]

(و کسی که بیمار یا در سفر است [باید به شمارهٔ آن] تعدادی از روزهای دیگر [را روزه بگیرد]).

و پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: الله دوست دارد که رخصت‌های او برگرفته شود چنان‌که بد می‌دارد معصیت او شود و در روایت دیگر: چنان‌که دوست دارد عزائم او انجام شود. (عزیمت برعکس رخصت است).

اما گرفتن خون از رگ برای آزمایش یا به هدف دیگر، صحیح آن است که روزه را باطل نمی‌کند اما اگر زیاد باشد بهتر آن است که به وقت شب موکول شود و اگر در روز انجام دهد به احتیاط نزدیک‌تر است که قضا شود زیرا به حجامت شبیه است» (شیخ عبدالعزیز بن باز، فتاوى إسلامية: ۲/ ۱۳۹).

«بیمار چند حالت دارد:

نخست آن‌که: روزه بر وی تاثیری نداشته باشد، مانند سرماخوردگی ساده یا سردرد خفیف و دندان درد و مانند آن که برای او جایز نیست روزه‌اش را بخورد، هر چند برخی از علما می‌گویند: حلال است به دلیل آیهٔ ومن کان مریضاً [بقره: ۱۸۵]. اما ما می‌گوییم: این حکم معلل به علتی است و آن این است که روزه نگرفتن دربارهٔ او به رفق نزدیک‌تر باشد که در این صورت می‌گوییم: روزه نگرفتن بهتر است، اما اگر تاثیری بر وی ندارد جایز نیست که روزه نگیرد و روزه در حق وی واجب است.

حالت دوم: اگر روزه برایش دشوار است اما زیانی به او نمی‌رساند. برای او روزه گرفتن مکروه است و سنت است که روزه نگیرد.

حالت سوم: اگر روزه برایش دشوار و زیان‌بار باشد، مانند بیمار کلیوی یا دیابتی و مانند آن، روزه بر چنین کسانی حرام است. این‌جا به اشتباه برخی از بیماران پی می‌بریم که روزه برایشان سخت و چه بسا مضر است اما حاضر نیستند که روزه‌شان را بخورند. می‌گوییم: آن‌ها با نپذیرفتن کَرَم الله عزوجل و رد رخصت او اشتباه کرده‌اند و به خود زیان وارد کرده‌اند، حال آن‌که الله عزوجل می‌فرماید:

وَلاَ تَقْتُلُواْ أَنفُسَكُمْ [نساء: ۲۹]

(و خودتان را نکشید).

(شیخ ابن عثیمین، الشرح الممتع: ۶/ ۳۵۲ ـ ۳۵۴).